

*In memoriam –
prof. PhDr. Marie Krčmová, CSc.
(24. 12. 1940 – 6. 3. 2023)*

Na jaře roku 2023 se uzavřela životní dráha jedné z výrazných osobností moderní české lingvistiky – odešla prof. PhDr. Marie Krčmová, CSc., bohemistka, která kromě zaměření na současný český jazyk disponovala také širším slavistickým i obecně lingvistickým rozhledem (viz rovněž příspěvek publikovaný u příležitosti jejích 80. narozenin – „Stylistyka” XXIX, s. 449–453). Narodila se v Brně, ve městě, jehož akademickému prostředí zůstala celoživotně věrná: v roce 1962 absolvovala tamější filozofickou fakultu, v témže roce nastoupila do brněnské pobočky Ústavu pro jazyk český Československé akademie věd. V r. 1971 přešla na brněnskou filozofickou fakultu, kde působila až do r. 2009, nejprve na tamní bohemistice, pak na Ústavu jazykovědy, na jehož vzniku se sama aktivně podílela; s fakultou zůstala v kontaktu i jako emeritní profesorka. Hostovala rovněž na jiných domácích i zahraničních univerzitách, její sepětí s domovskou univerzitou však nikdy nebylo přerušeno a v r. 2011 jí byla udělena zlatá medaile Masarykovy univerzity.

V době svého působení v akademické sféře postupně zvyšovala svou kvalifikaci – v r. 1966 získala titul PhDr., v r. 1972 hodnost CSc., na brněnské

filozofické fakultě se později stala docentkou a r. 1998 profesorkou; vedla i oponovala desítky studentských prací, aktivně pracovala ve vědeckých a oborových radách, byla v kontaktu s domácími i zahraničními kolegy, v případě kolegů z Polska to byli především S. Gajda nebo M. Balowski; podobně jako například u slovenských kolegů, také u polských akademiků oceňovala především jejich rozhled a orientaci v moderních světových trendech v oboru, což zvláště v době omezeného přístupu ke zdrojům informací zdaleka nebylo samozřejmé.

Pokud jde o publikační činnost, v případě Marie Krčmové to znamená několik set domácích i zahraničních publikací z různých oblastí (fonetika, fonologie, stylistika, sociolingvistika, jazyková kultura, teorie národního jazyka). Společným jmenovatelem většiny těchto prací je zájem o autentickou podobu moderní češtiny, a to z různých úhlů pohledu – počínaje jazykovými sloupky v novinách, přes činnost na poli dialektologie (podíl na zpracovávání podkladů pro *Český jazykový atlas*), zkoumání městské mluvy až po práce věnované stylistice, včetně stylu nově vznikajících médií. V té souvislosti je nutno připomenout především její metodologicky velice přínosnou monografii *Běžně mluvený jazyk v Brně* (1981), dále pak výrazný autorský podíl na sérii odborných prací o moderní české stylistice, nejprve na skriptu *Stylistické minimum* (poprvé 1987), pak na publikacích *Stylistika češtiny* (1991), *Stylistika současné češtiny* (1997), *Současná česká stylistika* (2003) a *Současná stylistika* (2008), dále např. na kolektivních pracích *Příruční mluvnice češtiny* (poprvé 1995), *Encyklopedický slovník češtiny* (2002), *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky* (2007) nebo *Nový encyklopedický slovník češtiny* (2017); je rovněž zapotřebí zmínit podíl Marie Krčmové na svazku věnovaném češtině v sérii *Najnowsze dzieje języków słowiańskich* (Opole 1998) nebo na projektu *Komparativní studium věcných textů* (dokončen 2004), jehož výsledek byl na internetu zpřístupněn pod názvem *Stylistický web*.

Kromě uvedeného biograficko-bibliografického přehledu je však neméně důležitá také osobnost Marie Krčmové. Významnou roli zde jistě sehrálo její rodinné zázemí – její otec, literární vědec J. Hrabák, a osobnosti z oblasti lingvistiky a literární vědy, ale například také historie nebo etnologie, s nimiž měla možnost se už od mládí setkávat: to vše jí poskytlo široký všeobecný rozhled, často zaměřený nejen do oblasti humanitních věd, ale rovněž do oblasti věd přírodních. V tomto prostředí se také rozvinul její specifický smy-

sl pro humor, tedy vlastnost, které si při setkání s Marií Krčmovou nebylo možno nevšimnout.

Toto zázemí současně pomohlo utvářet i její smysl pro zodpovědnost, pro plnění povinností a s tím související zájem na kontinuitě oborů, jimž se během své profesní dráhy věnovala. Konkrétně v případě stylistiky se jedná o její vstřícnost ke starším kolegům, jako byli J. Chloupek nebo M. Jelínek – právě text věnovaný stému výročí narození M. Jelínka, jednoho z jejich učitelů z doby univerzitních studií, byl posledním textem, který Marie Krčmová napsala, už během svého pobytu v nemocnici, a je to vlastně až symbolický návrat k jejím vlastním kořenům vědeckého poznávání.

V případě Marie Krčmové se však nejednalo pouze o zájem zaměřený jen do minulosti, ale také do budoucnosti oboru, a právě několik slov poslední doktorandky, jejíž práci vedla, myslím tvoří vhodný závěr tohoto příspěvku, a to i svým důrazem na lidskou stránku osobnosti Marie Krčmové.

*MICHAL KRŽÍSTEK**

* * *

Není tomu tak dlouho, co jsem v rámci jubilejního medailonu psala, že být studentem paní profesorky Krčmové, je výsada. Vnímala jsem to celých dvanáct let, kdy mi poskytovala odborné vedení, a nyní, kdy už bohužel nezbývá než jen vzpomínat, si ještě výrazněji uvědomuji, jakou předností bylo udržovat s paní profesorkou kontakt. V mém případě nebyl motivovaný pouze studijními nebo pracovními povinnostmi. Vážila jsem si jejich lidských vlastností, a to nejen z přirozeného respektu studentky k o dvě generace starší, renomované vědkyni. Kdykoli jsem čelila problému, v hovoru s paní profesorkou se ta tenze vytratila, rozplynula se v proudu řeči, v níž paní profesorka mísila dílčí aspekty odborných témat s věcmi tak běžnými, že by to nepřipraveného posluchače až zaskočilo, stejně jako její osobitý, mnohdy provokativní smysl pro humor. Ale v tom byla právě jedna z jejich předností – neoddělovala odborné zájmy od každodenního žití, uměla velmi vnímat propojenost obojího, a to se snažila i předávat. S nadhledem komentovala

* <https://orcid.org/0000-0002-0914-0099>, Masarykova univerzita, Brno, Česká republika, kristek@phil.muni.cz

omezenost dokola opakovaných pravd, znala pozadí vzniku odborných prací i to, jak se do nich propsaly lidské osudy. Jako školitelka byla obětavá, empatická a pečlivá. Věřím, že takto na ni budu s vděčností vzpomínat nejen já, ale i řada jejích kolegů a studentů.

*SIMONA KHATEBOVÁ**

* <https://orcid.org/0000-0001-8248-7622>, Masarykova univerzita, Brno, Česká republika, khatebova@mail.muni.cz